

njemačkom donosi neznatno kraći Popis literature (str. 217-220).

Djelo predstavlja jedinstveni i nepoznati svijet manje ili više poznatih hrvatskih Germaničara i njihovog udjela u životu srednjoeuropskog (i rimskog) crkvenog i društvenog života. Tako ova povijesna monografija nudi dobro polazište za daljnje i detaljnije istraživanje zaslužnih crkvenih i javnih djelatnika i uglednika koji su, stekavši u Rimu svoju filozofsko-teološku izobrazbu, u mnogočemu zadužili Crkvu i Domovinu.

Na kraju je dobro spomenuti da je ovim Sirovčevim djelom i Hrvatska dobila svoju monografiju o Germanicumu i hrvatskim Germaničarima, kao što već postoje slične monografije na njemačkom i latinskom jeziku.

Nikola Hohnjec

Josip ŠALKOVIĆ, *Le relazioni tra i ministri della piena cura d' anime nel ministero parrocchiale secondo il CIC-1983 e nel diritto particolare dell' arcidiocesi di Zagabria*, *Theses ad Doctoratum in Iure Canonico*, Pontificia Università Lateranense, Rim 2002., 267 str.

U izdanju Papinskog lateranskog sveučilišta u Rimu objavljen je doktorski rad Josipa Šalkovića, prezbitera zagrebačke nadbiskupije, koji je obranio na Fakultetu kanonskoga prava 18. prosinca 2001. godine. Tu disertaciju pod gornjim naslovom izradio je pod vodstvom profesora kanonskoga prava Andrésa Gutiérreza Dominga Javera. Nakon predstavljanja i obrane ispitno povjerenstvo je ocijenilo da njegov rad zaslužuje najvišu ocjenu i preporučilo Au-

toru da cjelovito objavi spomenutu disertaciju što je on i učinio.

Crkvena služba jest svaka zadaća koja je za stalno uspostavljena bilo božanskom bilo crkvenom uredbom a vrši se u duhovne svrhe: ostvarenju Božjega kraljevstva, spasenju duša. Postoje službe koje su povezane s cjelokupnom brigom za duše koje se mogu valjano povjeriti samo onima koji imaju svećenički red (npr. slavljenje Euharistije, pokore, bolesničkog pomazanja, ...). Naime, u tim slučajevima pastoralna služba pridržana je samo prezbiteru i to je najviši izraz njegove svećeničke službe.

Josip Šalković raspravlja u disertaciji – na temelju *Zakonika kanonskoga prava* iz 1983. godine i na temelju partikularnog prava Zagrebačke nadbiskupije kojoj i pripada – o odnosima između službenika koji imaju cjelovitu brigu za duše i to u župnoj službi.

Autor ističe u *Predgovoru* (str. 9-10) da ga je na izbor teme potaknuo članak pod naslovom *Župnik-kapelan* nadbiskupa kard. Franje Kuharića – koji je bio objavljen 1971. godine u *Službenom vjesniku zagrebačke nadbiskupije* – u kojem ističe neka temeljna načela (svećeničko bratstvo, isto dostojanstvo, daju primjer suradnje u zajedničkoj odgovornosti, služe istoj zajednici, ...) na kojima se može graditi zdravi, ispravan odnos između župnika i župnog vikara u župnoj službi.

U prvom poglavlju (str. 15-46) Šalković, na temelju bogate i svjetski priznate literature, analitičkom metodom obrazlaže temeljne pojmove disertacije: narav, temelj i stupanj odnosa između župnika i župnog vikara koji imaju cjelovitu brigu za duše kako ih određuju opći i partikularni (samo odredbe zagrebačke nadbiskupije) kanonsko-pravni propisi; zatim opisuje objekt, bitne pretpostavke, područje i naznačuje granice predmeta svoga istraživanja. Sve je to sa svrhom da spomenuti služitelji vrše-

ći svaki svoju službu i ulogu što uspješnije izvrše svoje svećeničko poslanje.

Autor pokazuje, u drugome poglavlju (str. 47-92), da su u prošlosti Crkve službe župnika i župnog vikara imale veliku ulogu u pastoralu. Šalković daje kratak povijesno-pravni razvoj i pregled zadaća, službi te govori o različitim povijesnim utjecajima na njih i to od samih početaka Crkve pa do danas. Govori i o odnosima između spomenutih službenika tijekom povijesti.

Posebnu pozornost Pisac, u trećem poglavlju (str. 93-178), posvećuje odnosima između službenika koji imaju cjelovitu brigu za duše u župnoj službi na temelju važećeg crkvenog zakonodavstva – posebno imajući u vidu odredbe *Zakonika kanonskoga prava* iz 1983. godine. Taj Zakonik, koji je plod II. vatikanskog sabora i dosljedan njegovu nauku (*Christus Dominus, Lumen gentium, Presbyterorum ordinis* ...), naglašava suradnički odnos, bratski duh župnika i župnog vikara. Naime, oni su promicatelji duhovnog napretka povjerenog im Božjeg naroda, oni su djelatnici u pastoralu iste župe, oni su isto tako zajednički odgovorni za duhovno dobro čovjeka. Zato uspješna suradnja uključuje dobre odnose na ljudskoj, duhovnoj, pravnoj i pastoralnoj razini.

U zadnjem, četvrtom poglavlju (str. 179-218), Josip Šalković imajući u vidu odredbu kan. 548 § 1 – koja govori da se obveze i prava župnog vikara, osim općih propisa, trebaju odrediti »biskupijskim statutom i pismom dijecezanskog biskupa«, te pobliže »župnikovim nalogom« – obrađuje odnose župnika i župnog vikara samo u jednoj partikularnoj Crkvi, tj. u partikularnom pravu Zagrebačke nadbiskupije. Tako u svom radu povezuje opće i posebne, partikularne propise koji detaljnije određuju – imajući u vidu potrebe mjesta i vremena – odnos župnika i župnog vikara. U tome posebno mjesto zauzimaju odredbe *Prve si-*

node nadbiskupije zagrebačke iz 1925. godine. Kasnije partikularne odredbe, izmjene i dopune, mjerodavnih vlasti manjeg su značenja. Premda odredbe partikularnog zagrebačkog prava o odnosu župnika i župnog vikara većinom datiraju prije stupanja na snagu sada važećeg Zakonika, ipak u glavnim svojim postavkama i odrednicama u skladu su s općim crkvenim zakonima; ipak u nekim točkama zahtijevaju promjene, doradu i prilagodbu novo nastalim prilikama i promjenama.

Dva priloga (str. 227-238) nadopunjuju djelo: ponajprije istraživanje koje je učinio Šalković o odnosima između župnika i župnog vikara u današnjoj župnoj službi Zagrebačke nadbiskupije, te usporedbu propisa sinodalnog *Statuta* i kanona Zakonika iz 1983.

Na kraju Autor donosi bogatu *Bibliografiju* (str. 239-262) koju dijeli na izvore (opće i partikularne) i literaturu. U bibliografiji navodi samo ona djela s kojima se služio i koja je naveo u radu.

Dr. Josip Šalković pokazao se u ovoj disertaciji vrsnim znanstvenim radnikom, što pokazuje i sama činjenica da mu je preporučeno cjelovito objavljivanje disertacije. Djelo s bogatom bibliografijom od velike je važnosti ponajprije za kanonsko pravo, kanoniste ali i za druge znanstvene i pastoralne radnike, posebno za župnike i župne vikare. Ova studija daje nove spoznaje, odgovore, potiče na daljnja istraživanja i primjene na pravnom, pastoralnom, ... polju. Spominjemo još lijep, jednostavni omot i opremu ove knjige pa da bude opravdano preporučena svima koji se bave tom problematikom, a služe se talijanskim jezikom.

Završavajući ovaj prikaz čestitamo Autoru i želimo da nastavi znanstveno-istraživački rad koji je uspješno započeo, pišući također hrvatskim jezikom. Čitatelji u nas bili bi mu, uvjeren sam, zahvalni ako

bi svoju knjigu ili barem dio objavio i na hrvatskom jeziku.

Matija Berljak

Andrej SAJE, *La forma straordinaria e il ministro della celebrazione del matrimonio secondo il Codice latino e orientale*, Tesi Gregoriana, Serie Diritto Canonico 61, Editrice Pontificia Università Gregoriana, Rim 2003., 269 str.

U izdanju Papinskog sveučilišta Gregorijana od 1995. godine, u nizu 'Tesi Gregoriana', objavljuju se »alcune delle migliori tesi« napisane na tom poznatom Rimskom sveučilištu. U tom nizu kao 61. svezak Fakulteta kanonskoga prava objavljeno je i djelo dr. Andreja Saje. Doktorsku disertaciju pod gornjim naslovom izradio je pod vodstvom profesora kanonskoga prava Janusza Kowala. Nakon predstavljanja i obrane povjerenstvo Fakulteta kanonskoga prava je ocijenilo da rad Andreja Saje, prezbitera ljubljanske nadbiskupije, može biti uvršten u spomenuti niz u kojem se objavljuju samo 'neke od najboljih disertacija'.

Ženidba sadrži bitna društvena, duhovna i fizička dobra i vrijednosti pa stoga izaziva veliko zanimanje kod ljudi. Naime, »spas osobe te ljudskog i kršćanskog društva usko je povezan sa sretnim stanjem u bračnoj i obiteljskoj zajednici« (GS 47). Brak i obitelj predstavljaju jedno od najdragocjenijih dobara čovječanstva. Oni su od Boga ustanovljeni u samom stvaranju i u samima sebi usmjereni k ispunjenju u Kristu. Crkva, svjesna da je dobro građanskoga društva i njezino vlastito dobro duboko povezano s dobrom 'temeljne stanice' koja je obitelj, posvećuje veliku brigu i

pruža svekoliku pomoć da zaštiti obitelj u svim njezinim dimenzijama. Zbog toga je Crkva tijekom povijesti nastojala da se ženidbe sklapaju javno 'pred Crkvom', zatim je razvila vlastiti liturgijski ali i kanonski oblik sklapanja ženidbe o kojem danas ovisi valjanost ženidbe. Ipak, Zakonodavac ne može zanemariti izuzetne slučajeve u kojima je nemoguće održavati spomenuti oblik propisan zakonom – a stranke imaju sve uvjete i ujedno potrebu za sklapanje ženidbe – tada nužno prevladava naravni zakon pred čisto ljudskim zakonima pa makar oni bili i crkveni.

Andrej Saje govori u svojoj disertaciji upravo o izuzetnim slučajevima, tj. o izvanrednom obliku sklapanja ženidbe i s njim povezanim pitanjem o službeniku ženidbe, o vjenčatelju i to i u latinskoj i istočnim Crkvama.

Autor ističe u *Uvodu* (str. 5-7) svoga djela, da se u istraživanju izvanrednog ženidbenog oblika služi povijesno-pravnom metodom, a u tumačenju različitih izvora upotrebljava analitičku metodu. Studija se ne ograničava samo na sada važeće crkveno zakonodavstvo o spomenutom obliku, nego se u njoj iznose i odredbe prethodnih razdoblja koje su zapravo temelj nastanka i tumačenja današnjih propisa.

U prvom poglavlju (str. 9-68) pisac, na temelju izvora, bogate i svjetski priznate literature, prikazuje povijesni razvoj oblika sklapanja ženidbe do Tridentskog sabora (1545.-1563.). Riječ je o načinima na koji je ženidba bila sklapana u starini: u židovskoj, grčkoj, rimskoj i germanskoj tradiciji. Zatim se govori o obredima kojima su se slavile kršćanske ženidbe u zapadnoj i istočnim Crkvama. Crkva sve do Tridentskog sabora nije propisala općim zakonom oblik o kojem bi ovisila valjanost ženidbe. Kršćani su sklapali valjane ženidbe prema običajima i obredima pojedinih naroda, ukoliko se oni nisu protivili božan-